

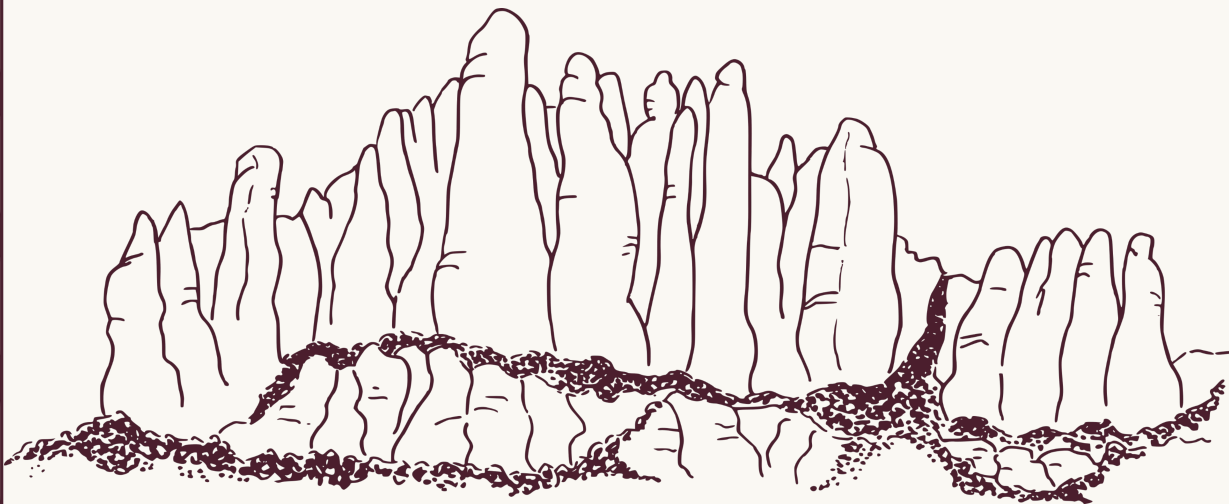
***Xerrem-ne**

LLENGUA I CULTURA | NÚMERO 1 | ABRIL 2026 | 3,57€

TERRITORI, LLENGUA I CULTURA:

L'ETERNA PROMESA DE SERRA D'OR

**El debat sobre el futur de les revistes
de proximitat catalanes**

Continuïtat i canvis

Coneguem Serra d'Or
i els seus objectius i
reptes de futur

Cultura i realitat

Parlem amb Quim
Noguero, actual
director de Serra d'Or

Aturar-nos per pensar

llegir a cau d'orella,
l'opinió i l'anàlisi del
context de la revista

MEMÒRIA I FUTUR DE LES REVISTES EN CATALÀ

Editorial

El passat mes de març, els Serveis Territorials del Departament de Cultura a Girona van acollir un cicle de conferències i converses organitzat per la Càtedra Hipòlit Nadal i Mallol i treballat pels estudiants de 2n del Grau de Comunicació Cultural. Durant sis sessions, els dies 3, 5, 10, 12, 17 i 19, vam tenir l'oportunitat d'analitzar diverses revistes en català i d'entrevistar els seus directors i responsables, una experiència que ha permès connectar i aplicar la teoria a la realitat del periodisme de proximitat. La iniciativa, impulsada pel professor Lluís Costa a través de l'assignatura de Comunicació local, ha permès el contacte en primera persona amb referents del sector.

Des de la visió de l'alumnat, aquest cicle representa una aproximació necessària i enriquidora a la premsa local en català. No només hem après a conèixer les capçaleres i les seves línies editorials, sinó que hem pogut copsar de primera mà els reptes i les fortaleses d'un sector sovint invisible però essencial per a la cohesió territorial i la vitalitat lingüística. Com a resultat d'aquest projecte immersiu i d'investigació, hem realitzat una revista per cada una de les converses i una peça audiovisual dirigida per

En perspectiva, iniciatives com aquesta construeixen ponts entre la universitat, i el teixit comunicatiu del país, i preparen els futurs del sector amb una mirada crítica però compromesa amb l'entorn.

Facultat de Lletres i Turisme de la UdG (Universitat de Girona)

Casa Solterra (Lloc on es van realitzar les conferències)

CRÈDITS

Aquesta revista ha estat possible per un conjunt de personal relacionat amb la Universitat de Girona i professionals del sector de Comunicació, concretament del periodisme de proximitat català.

Director del Projecte

Lluís Costa

Autoria de la revista

Laia Rubio
Rabab Lakaab
Alba Cabanillas
Andrea Manso
Èlia Ceballos
Laura Postico

Organització del cicle

Càtedra Nadal i Mallol de
Periodisme i Revistes en
Català de la Universitat de
Girona

Directoria de les revistes

Quim Noguero
Albert Torrens
Magda Gregori
Núria Figueras
Joan Salicrú
Ferran Alexandri

Mencions

Joan Roure

CONEGUEM SERRA D'OR

Quatre pinzellades sobre la revista

Revista Serra d'Or

Parlar de Serra d'Or és fer referència a una de les publicacions més consolidades i representatives de la cultura catalana durant tot el transcurs de la història. Catalunya ha estat des de sempre “un país de revistes”, aquest va ser el format per excel·lència en el que moltes iniciatives culturals es van refugiar i van trobar el seu petit espai d'expressió, especialment en contextos com la dictadura. Serra d'Or va ser una d'elles, consolidant-se com a referent de la llengua catalana i abordant temes molt variats: des de literatura i art fins política i pensament, atorgant anualment reconeguts premis en les diferents categories.

Quim Noguero (cicle de conferències)

Orígens

La capçalera de Serra d'Or neix l'any 1955, tot i que la seva publicació regular mensual es va establir el 1964. Aquesta va sorgir com a evolució de Germinabit, volent continuar reforçant la seva voluntat cultural. Es consolida definitivament com a revista el 1964, mentre Catalunya travessava moments durs on publicar en català era pràcticament impossible. En aquest sentit, el paper de l'Abadia de Montserrat va ser clau, ja que gràcies als seus privilegis eclesiàstics era dels pocs espais on la llengua catalana podia continuar-se mantenint activa en l'àmbit escrit.

En definitiva, la revista juga un paper crucial en la promoció de la llengua i la cultura catalana des de l'any de la seva creació, va sobreviure a les dècades més dures de la dictadura franquista, ja que, amb el Concordat de 1953 pel mig, l'estat ho tenia molt més difícil per accedir-hi i censurar les publicacions.

Serra d'Or es defineix com una revista que va més enllà del periodisme immediat. Quim Noguera, el seu actual director confirma “fem més cultura que periodisme”. La seva essència no es basa tant en informar sobre l'actualitat, sinó en saber interpretar-la i trobar-li un sentit.

Mans Quim Noguero (propi)

Continuïtat i Canvis

Amb més de seixanta anys de periodicitat mensual, cada un dels números es concep com una peça única que forma part d'una àmplia cadena. Des dels anys setanta, va començar a implementar altres formats en els seus escrits, recollint adaptacions dedicades a fenòmens culturals i socials: com la Sardana o la Immigració ... fins el dia d'avui on ha continuat ampliant el seu contingut, deixant entrar disciplines com el cinema o el còmic, amb la voluntat d'obrir-se a noves mirades. Com afirma en Quim, la revista és un projecte de caràcter col·lectiu, “a la revista el jo és un nosaltres”, la cultura és plural.

alumnes llegint Serra d'Or (propri)

Defensa de la llengua i reptes

També cal destacar que la revista va fer palesa la visió dels Països Catalans, amb la incorporació de pensadors i escriptors de les Illes Balears i del País Valencià, com Joan Fuster. Va oferir una visió ampliada de l'espai cultural i lingüístic compartit, ressenyant obres d'art de tots els territoris de parla catalana. Com a conclusió, Serra d'Or va salvar la llengua i la cultura catalanes de la folklorització, donant-los una estructura d'Estat quan no hi havia institucions pròpies.

La revista actualment s'enfronta al gran repte del canvi mediàtic, i encara que un dels seus objectius sigui reforçar la seva presència digital en un futur, actualment segueix mantenint-se fidel als seus principis i conservant-la en paper, assentant-se amb uns 12.000 subscriptors.

L'eix vertebrador de la revista és la seva clara aposta per la llengua catalana, en defensa d'aquesta com a eina de creació i de pensament, no només d'identitat. La revista va ajudar a consolidar tota una comunitat cultural, "La pàtria d'un escriptor és la seva llengua"

En un moment en què la llengua havia quedat relegada a l'àmbit familiar, Serra d'Or va demostrar que servia per a l'alta cultura, publicant assaigs filosòfics i crítiques literàries d'alt rigor acadèmic.

Cal subratllar que va exercir un paper de pont entre diferents generacions i en la descoberta de talents que van marcar història. D'una banda, va donar veu a la generació de la República que havia patit l'exili, com Salvador Espriu, Pere Calders o Carles Riba. D'altra banda, va fer la funció de plataforma de llançament de les noves generacions de la cultura catalana amb la Nova Cançó i els nous artistes, il·lustradors i escriptors com Joan Miró, Antoni Tàpies, Montserrat Roig o Josep Maria Espinàs, entre d'altres.

El passat mes de març, els Serveis Territorials del Departament de Cultura a Girona van acollir un cicle de conferències i converses organitzat per la Càtedra Hipòlit Nadal i Mallol i treballat pels estudiants de 2n del Grau de Comunicació Cultural. Durant sis sessions, els dies 3, 5, 10, 12, 17 i 19, vam tenir l'oportunitat d'analitzar diverses revistes en català i d'entrevistar els seus directors i responsables, una experiència que ha permès connectar i aplicar la teoria a la realitat del periodisme de proximitat. La iniciativa, impulsada pel professor Lluís Costa a través de l'assignatura de Comunicació local, ha permès el contacte en primera persona amb referents del sector.

Des de la visió de l'alumnat, aquest cicle representa una aproximació necessària i enriquidora a la premsa local en català. No només hem après a conèixer les capçaleres i les seves línies editorials, sinó que hem pogut copsar de primera mà els reptes i les fortaleses d'un sector sovint invisible però essencial.

XERREM AMB JOAQUIM NOGUERO

Què pensa l'actual director de la revista Serra d'Or?

Joaquim Noguero és director de la revista Serra d'Or i una de les veus més actives en el camp de la crítica literària i cultural contemporània a Catalunya. La seva mirada combina rigor intel·lectual i sensibilitat artística. Al capdavant de Serra d'Or, impulsa una línia editorial oberta, reflexiva i compromesa amb la cultura catalana en el seu sentit més ampli.

La revista manté una vinculació històrica amb l'espiritualitat. En el context actual considera que la revista pot actuar com una eina per explorar o donar resposta, en clau humanística, a aquesta qüestió sobre el sentit de la vida?

Té la respondré a dos nivells. Desde el punt de vista cultural i desde el punt de vista religiós. Des de el punt de vista cultural jo crec que el terreny de la crítica i el periodisme es crear un relat compartit. Es crear sentit.

Moltes vegades el crític es un espectador professional. De petit jo no volia ser actor, patia molta vergonya, no em veig en un escenari. Però en canvi m'agradava molt parlar a l'escola de les pel·lícules que veia. Si llegiem un llibre ens el explicavem. Comentavem continuament.

En la nostra època no hi havia cap crític conegut que no tingués llibretes escrites per a sí mateix. Jo conec un crític de cinema que té llibretes des de que tenia catorze anys. No ho feia per a ningú, cada vegada que veia una pel·lícula es posava a comentar per a ell, i imitar allò que llegia a altres bandes.

El terreny del periodisme és crear un relat compartit, crear sentit. I en aquests moments és veritat que molta premsa ha deixat de pensar amb això.

Els relats s'han disgregat molt i potser com a país en aquests moments més enllà de la política, necessitaríem un relat cultural compartit.

"El terreny del periodisme es crear un relat compartit, crear sentit"

Per altra banda, és veritat que molta gent se sent perduda. El món és una espècie de calidoscopi desconnectat. I, d'alguna manera, la feina del periodisme és connectar aquest calidoscopi, aquest bombardeig de coses tan diferents.

Un treballador del periodisme, del relat compartit, passa per crear mapes compartits. Després, tu fas l'excursió que vols per aquest territori que marquen els mapes, però hi ha la necessitat de tenir un mapa a partir d'algú que sàpiga donar uns punts cardinals, i cadascú farà l'excursió que voldrà.

Aquesta serà una de les funcions de la revista: crear el mapa. I després, en el terreny més espiritual que tu dius, és veritat que també hi ha gent que se sent molt perduda.

A mi m'ha sorprès molt que, en trobades que hem fet, li diuen al pare Bernat Juliol: "potser ens haureu de guiar des de Montserrat una mica més, perquè almenys vosaltres teniu uns convenciments més clars".

En el terreny de la religió, nosaltres hem volgut que la religió sigui una perspectiva més de la revista, perquè aquest component religiós i espiritual el té tothom. Com deia el pare Bernat Juliol, fe i raó no són oposats: es complementen.

"Com deia el pare Bernat Juliol, fe i raó no són oposats es complementen"

Què hem fet respecte al que havia estat clàssic a Serra d'Or? Des que havia sortit fins a l'any 2022, tenia els articles de fe i pensament posats separats de la resta de la revista. Estaven al començament i després hi havia com una mena d'anunci, i començava la revista.

A mi això em semblava com una mena d'impost revolucionari, perquè dius: no cal. Perquè jo vull que estigui com una capa més. La religió és una més d'aquestes capes. Forma part de la realitat humana. I, per tant, que estigui integrada en la revista i prengui un relleu o un altre depèn del número.

"Em semblava com una mena d'impost revolucionari, perquè dius: no cal"

Què és la cultura?

Pel que fa al que caracteritza la cultura, quan em diuen "què és la cultura?", per mi la cultura no és un entreteniment: és una forma de comprensió de la realitat, és una eina que ens permet accedir al nostre món i treballar-lo.

I, per altra banda, la cultura és la veritable natura humana. El que ens separa dels animals és que la nostra natura, allò que forma part del nostre ADN "màgic", és cultural. En els humans tot és cultural, des de la religió fins a la faceta artística o qualsevol altra.

"La cultura no és un entreteniment: és una forma de comprensió de la realitat."

Quina accessibilitat hi ha a nous públics?

No tenim un treball de màrqueting. De fet, una de les coses que ha passat amb les publicacions de l'Abadia de Montserrat és que ha cobert molts buits. Es publicaven llibres que no sortien a cap altra banda perquè no tenien recorregut comercial, però calia que la nostra cultura els tingués. Sabent que, si no funcionen, l'Abadia té un mecenes, un protector econòmic, si cal. Evidentment, no els gastaria sense una rendibilitat social, però la rendibilitat social no és rendibilitat econòmica: es tracta que el llibre compleixi una funció de país.

Una mica amb la revista ha passat el mateix, en el sentit que no tindria una rendibilitat econòmica per si sola si no tingués l'Abadia de Montserrat, malgrat que el nombre de subscriptors que tenim és molt alt.

"Perdem subscriptors per raons biològiques"

Però cada any se'ns mor més gent de la que se'ns apunta, perquè no hi ha prou gent nova que se'ns apunti. Perdem subscriptors per raons biològiques, i això passa perquè la lleialtat és molt gran.

El prestigi de la revista, per tant, forma part del llegat

Hi ha una cosa del segle XIX que fem, i que m'agradaria anar augmentant: la revista arriba a uns 3.000 subscriptors, però la distribució no arriba ni al 5% respecte a aquest total. On van? A vegades hem publicat: "aquesta revista la trobareu a les següents llibreries".

Per tant, al segle XIX, com que no existia una distribució com al segle XX, els llibres —de Rimbaud o Verlaine— sortien als diaris: "Aquest llibre el podreu trobar a les llibreries següents", on es distribuïa, i els poetes anaven allà on es distribuïa.

"El més fort és el que està a tot arreu, el *mainstream*"

Una altra vegada hem tornat a aquesta etapa existencial. Una mena de dictadura econòmica on el més fort és el que està a tot arreu, el *mainstream*, i la resta ha de lluitar per ser vist, per tenir un mínim altaveu. En el fons, estem aquí.

Jo voldria aprofitar el 2029 per aconseguir diners únicament per millorar específicament el web, Instagram i tot això. Perquè hi hagués la possibilitat de, per exemple, fer crítiques teatrals sense arribar tard.

Llavors això ho podríem fer a través del web i que cridés l'atenció cap a la revista; per tant, trobaríem coses diferents al web que a la revista.

Opinió

LLEGIR A CAU D'ORELLA

Vivim en una dictadura imposada per la immediatesa, en què el valor de la informació es mesura exclusivament per la seva velocitat de caducitat i on som consumidors d'un flux constant de titulars pensats per ser oblidats al cap de pocs minuts. En aquest escenari d'obsolescència programada del pensament, una revista que manté la seva periodicitat mensual pot semblar una relíquia pròpia d'una altra època. Però és en aquesta precisa anomalia on resideix el luxe més gran.

El dret a la digestió

La tesi és tan senzilla com radical: la lentitud no és una feblesa logística, sinó que podríem considerar-la una superioritat intel·lectual. L'actual periodisme digital es veu obligat a reaccionar a l'últim tuit o a l'enèsima polèmica de TikTok amb la urgència d'un incendiari; en canvi, la revista mensual es concedeix el dret a la digestió.

Trenta dies és el temps necessari per diferenciar el que té valor del que no en té, perquè les dades es converteixin en coneixement i perquè l'opinió deixi de ser reacció per esdevenir reflexió.

Serra d'Or no vol, ni pot, ser la primera a donar la notícia, ja que la seva ambició és de més alt voltatge.

Reivindicar el slow journalism que tant enyorem funciona com un exercici necessari d'higiene democràtica. En un món on la infoxicació ens impedeix comprendre la realitat, fan falta publicacions que ens ofereixin una síntesi que ens ajudi a entendre el per què ha passat el que ha passat. El flux constant d'actualitat exigeix pausa per poder-ne extreure sentit.

Col·lecció de revistes Serra d'Or

La prova física del pensament

A més, hi ha una dimensió tàctil en aquesta resistència. El paper és la prova física que algú, en algun lloc, es va aturar a pensar. Un article imprès és un compromís, a diferència d'un post digital que pot ser editat, esborrat o corregit de forma invisible segons bufi el vent de l'opinió pública. La paraula escrita en paper roman: té pes, té textura i ocupa un lloc físic a la prestatgeria, reclamant la seva part d'eternitat.

En un futur que ja és aquí, on tot és digital, efímer i líquid, les revistes en paper esdevindran objectes de culte.

No per una qüestió de fetiche estètic, sinó perquè el paper és el suport darrer de la memòria. Llegir aquesta revista és tancar la porta al soroll de fons del món i establir un diàleg privat i silencios amb el pensament d'un autor. És, en definitiva, recuperar la sobirania sobre el nostre propi temps.

El prestigi de la distància

Hem de començar a valorar la distància. El crític o l'assagista que escriu amb la perspectiva d'un mes disposa d'un punt de vista que el reporter del «minut a minut» ha perdut irremeiablement: la capacitat de relacionar el present amb la història i, per tant, amb el futur. Aquesta distància temporal és una condició necessària per a una lectura més profunda dels esdeveniments.

Amb aquesta pausa es poden identificar tendències, entendre processos i evitar interpretacions precipitades. En aquest sentit, el periodisme i la crítica que assumeixen el temps com a aliat recuperen una funció essencial: la de contextualitzar i donar sentit al flux constant d'informació. Potser és hora d'admetre que no necessitem saber-ho tot al segon, sinó que necessitem entendre-ho millor. El prestigi de Serra d'Or no resideix només en el fet d'haver sobreviscut set dècades, sinó en haver-nos ensenyat que el pensament de qualitat és, per definició, un acte de lentitud.

CICLE DE CONFERÈNCIES I CONVERSES

El Tatano

Núria Figueras, cap de redacció d'El Tatano. Entre 1990 i 2005, El Tatano va ser un suplement de vuit pàgines adreçat als germans petits dels lectors habituals. L'any 2006 va néixer com a revista independent. La seva missió és acompanyar infants de 4 a 8 anys en les seves primeres lectures.

Les tres àrees de continguts són: el contingut literari, la divulgació de la natura i les activitats manuals amb material reciclat. S'ha de dir que el còmic n'és la part més important: crea un vincle amb el lector.

Valors

Joan Salicrú, codirector de Valors, situar la revista en l'àmbit del pensament humà i social. Explicar el seu canvi de visió: "Veiem el món a través dels valors." Va admetre una contradicció aparent que molts directores comparteixen: la tensió entre el paper i el digital. "Si només et centres en el paper, tens fòbia digital".

Però la solució, no és ignorar les pantalles: "La teva marca la pots escampar en tots els formats". Cal distingir tres línies de lectura: el valor, l'acció, i els valors com a generadors de canvi cultural.

Muntanya

Ferran Alexandri, director de Muntanya, va explicar que la revista és hereva d'una tradició a l'any 1878, amb publicacions com L'Excursionista. L'any 1970 va reaparèixer en català amb el número 648.

L'excursionisme científic és un mètode que va impulsar el geòleg Norbert Font i Sagué que es resumeix en tres verbs: observar, recollir i anotar. Actualment, la revista és semestral, amb 164 pàgines per número. "Som un país de revistes", ens va recordar.

La revista musical catalana

Albert Torrens, director de la Revista Musical Catalana, la revista va néixer el 1904. Tractant temes de música clàssica, música catalana, òpera, jazz, i informació del Liceu. El 2011 van fer el salt al digital i a les xarxes socials, on han guanyat molts seguidors joves. Actualment, surt tres cops l'any en paper, amb dossiers d'experts.

Ens va dir que la clau és tenir la capacitat de predir què serà notícia d'aquí a un mes. Va afirmar: "El periodisme de revistes en català està poc valorat, caldria més reconeixement".

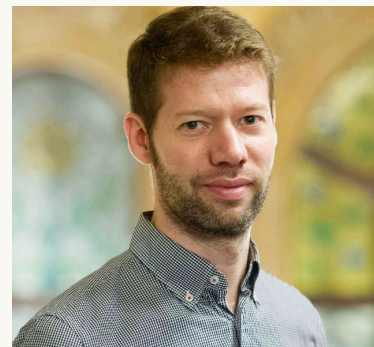

Magda Gregori (Jornades d'Espai Sonor Català)

La Mira

Magda Gregori, directora de La Mira, va explicar que el projecte va néixer el 2008 amb una voluntat clara: explicar històries amb context. "L'essència del periodisme és donar context a les històries". Afirmant que en l'ecosistema actual sona gairebé revolucionari: que les històries no caduquin.

La Mira publica tres continguts setmanals i dues edicions en paper a l'any. Les idees sorgeixen d'un consell mensual on tothom observa el món. La fotografia té un paper fonamental en la revista.

Albert Torrens (revista musical catalana)